

MEESTER VAN DE ZWARTE MOLEN

Otfried Preussler

Meester
van de zwarte molen

Lemniscaat Rotterdam

Twintigste druk, 2003

Omslag: Bas Sebus

© Lemniscaat b.v. Rotterdam 1972, 2003

ISBN 90 5637 518 0

© 1971 Arena-Verlag Georg Popp, Würzburg/

K. Thienemanns Verlag, Stuttgart.

Oorspronkelijke titel: Krabat

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk en bindwerk: Koninklijke Wöhrmann, Zutphen

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux, waardoor onnodig milieuverontreinigend transport is vermeden.

Inhoud

Het eerste jaar

1	De molen aan het Koselmoeras	8
2	Elf plus één	13
3	Geen licht baantje	18
4	Droomwegen	22
5	De man met de hanenveer	27
6	‘Hup, op de stang!’	33
7	Het teken van de Geheime Broederschap	38
8	Ik ben de Meester	46
9	De ossenkoopman uit Kamenz	53
10	Marsmuziek	60
11	Het aandenken	70
12	Zonder rouwdienst of kruis	75

Het tweede jaar

13	Naar molenwet en gildewezen	82
14	Een zachte winter	88
15	‘Leve Augustus!’	94
16	Bij het licht van een paaskaars	101
17	Het verhaal van Hobbezak	108
18	Paardenhandel	115
19	Wijn en water	122
20	Het hanengevecht	131
21	Aan het einde van de rij	139

Het derde jaar

22	De Moorse koning	146
23	Vliegen met je vleugels	152
24	Vluchtpogingen	159
25	Sneeuw op het zaad	164
26	'Ik ben Krabat'	170
27	Tussen zon en maan	176
28	Verrassingen	182
29	Zwaar werk	188
30	De adelaar van de sultan	195
31	Een ring van haar	204
32	Het aanbod	211
33	Tussen de jaren	217

Het eerste jaar

I De molen aan het Koselmoeras

Het was in de dagen tussen nieuwjaar en Driekoningen. Krabat was veertien. Hij had zich bij twee bedeljongens aangesloten en nu trok het drietal, verkleed als de drie koningen, in de streek van Hoyerswerda van het ene dorp naar het andere. (De keurvorst van Saksen had wel het bedelen en landlopen in zijn land verboden, maar gelukkig keken de rechters en andere plaatselijke autoriteiten niet zo nauw.) Kransen van stro om hun mutsen moesten de kronen voorstellen; één van hen, vrolijke kleine Lobosch uit Maukendorff, was de Moor en smeerde zich elke morgen in met roet. Hij droeg vol trots de ster van Bethlehem, die Krabat aan een stok had gespijkerd.

Bij een boerderij gekomen pootten ze Lobosch in het midden en zongen ‘Hosanna voor Davids Zoon!’ Dat wil zeggen, Krabat bewoog alleen maar zwijgend zijn lippen, want hij begon net de baard in de keel te krijgen. De andere koningen zongen des te luider en zo leek het nog wel wat. Veel boeren hadden met nieuwjaar een varken geslacht en ze beloonden de wijzen uit het oosten dan ook vaak overvloedig met worst en spek. Op andere boerderijen kregen ze appels, noten, gedroogde pruimen, honingkoek, boterkoek, anijskoekjes of kaneelsterretjes.

‘Het jaartje zet goed in!’ zei Lobosch op de avond van de derde dag. ‘Voor mijn part gaat dat zo door tot het weer oudjaar is!’ De beide andere koningen knikten plechtig en zuchtten: ‘Wat ons betreft, graag!’

Die nacht sliepen ze op de hooizolder van de smederij in Petershain en daar had Krabat voor het eerst zijn wonderlijke droom.

Op een balk zaten elf raven naar hem te kijken. Hij zag dat het linkeruiteinde van de balk leeg was. Toen klonk er een hese

stem, die van ergens ver weg uit de lucht leek te komen. De stem riep zijn naam, maar hij durfde geen antwoord te geven. ‘Krabat!’ klonk het nogmaals, en weer: ‘Krabat!’

De stem ging verder: ‘Ga naar de molen in Schwarzkollm. Het zal je niet berouwen!’ De raven vlogen krassend op: ‘Gehoorzaam de stem van de meester!’

Krabat werd wakker. Wat kan een mens toch een hoop onzin bij elkaar dromen! dacht hij; hij draaide zich om en sliep verder. De volgende dag ging hij weer met zijn kameraden op stap, en áls hij soms eens teruggedacht aan de raven, dan moest hij erom lachen.

Maar de daaropvolgende nacht kreeg hij dezelfde droom weer. De stem riep zijn naam, de raven krasten: ‘Gehoorzaam de meester!’ En dat zette Krabat toch wel aan het denken. De volgende morgen vroeg hij aan de boer waar ze overnacht hadden of die ook een dorp kende dat Schwarzkollm of zoiets heette?

De boer peinsde of hij die naam ooit had gehoord: ‘Schwarzkollm...’ zei hij nadenkend. ‘Jawel – in het bos van Hoyerswerda, langs de weg naar Leippe, daar is een dorp dat zo heet.’ De drie koningen sliepen die nacht in Gross-Partwitz, en ook hier droomde Krabat weer van de raven en de stem die uit de lucht scheen te komen. Alles ging precies als in de eerste en de tweede droom. Toen besloot hij de stem te volgen.

Bij het krieken van de dag, terwijl zijn makkers nog sliepen, glipte hij de schuur uit. Bij het hek ontmoette hij de meid, die naar de bron ging. ‘Doe mijn groeten aan de anderen,’ zei hij tegen haar, ‘ik moet er nu vandoor.’

Van het ene dorp naar het andere vroeg Krabat de weg. De wind joeg sneeuwvlokken in zijn gezicht, zodat hij om de paar stappen stil moest staan om zijn ogen uit te wrijven. In het bos van Hoyerswerda verdwaalde hij en het duurde wel twee uur

eer hij op de weg naar Leippe terug was. Zo liep het al tegen de avond toen hij eindelijk bij zijn doel was.

Schwarzkollm was een gehucht op de heide. Aan weerskanten van de weg lagen huizen en schuren bedolven onder de sneeuw; uit de schoorstenen kinkelde rook, mesthopen lagen te dampen, vee loeide in de stallen. Op een ven waren kinderen luid joelend aan het schaatsen.

Krabat zocht vergeefs naar een molen. Aan een oude man, die met een bos rijshout op zijn rug kwam aanlopen, vroeg hij de weg.

‘We hebben hier in het dorp geen molen,’ was het antwoord.

‘Maar ergens in de buurt dan?’

‘O, bedoel je die...’ en de oude man wees met zijn duim over zijn schouder. ‘Ja, in het Koselmoeras, aan het Zwarte Water, daar staat er wel een, maar eh –’ en hij zweeg, alsof hij al te veel gezegd had.

Krabat bedankte hem voor zijn inlichtingen en wilde de kant opgaan die hem gewezen was, maar na een paar stappen voelde hij dat er aan zijn mouw werd getrokken. Toen hij omkeek bleek het de man met het rijshout te zijn. ‘Wat is er?’ vroeg Krabat.

De oude man kwam dichterbij en zei angstig: ‘Ik wou je alleen maar waarschuwen – ga niet naar de molen in het Koselmoeras aan het Zwarte Water. Het is daar niet pluis...’

Even weifelde Krabat, maar toen liet hij de oude man staan en ging zijns weegs, het dorp uit. Het werd nu snel donker, hij moest goed opletten om de weg niet kwijt te raken en hij was ook door en door koud. Omkijkend zag hij in het dorp hier en daar licht aangaan. Zou het niet verstandiger zijn om terug te keren?

‘Kom nou,’ bromde Krabat. Hij zette zijn kraag op. ‘Ik ben toch geen kleuter? En kijken kost niets.’

Als een blinde in de mist zocht Krabat een tijdlang tastend zijn weg door het bos en kwam toen terecht op een open plek. Op hetzelfde ogenblik klaarde de hemel op, de maan kwam door en zette alles plotseling in een koud licht.

Daar lag de molen.

Donker en dreigend lag hij daar in de sneeuw, als een sterk, gevaarlijk dier dat loert op zijn prooi.

Ik hóef er helemaal niet heen, er is niemand die me dwingt, dacht Krabat. Maar meteen daarop schold hij zichzelf uit voor hazenhart, raapte al zijn moed bijeen en kwam het bos uit. Heel kalm liep hij op de molen toe. De deur was dicht, dus klopte hij aan. Na één of tweemaal kloppen bleef alles daarbinnen nog steeds doodstil; geen blaffende hond, geen krakende trap, geen rammelende sleutelbos – niets.

Krabat klopte nóg eens, zo hard dat zijn knokkels er pijn van deden. Weer bleef alles in de molen stil. Hij probeerde de grendel van de deur: ja, die ging open. Hij stapte naar binnen.

Stilte als het graf ontving hem, diepste duisternis omhulde hem, maar helemaal achter in de gang was een zwak lichtschijnsel zichtbaar, niet meer dan een gloeiende spijker.

Waar licht is, zullen ook wel mensen zijn, dacht Krabat. Met zijn armen vooruitgestoken tastte hij verder. Dichterbij gekomen zag hij dat het licht door een deurspleet scheen. Hier eindigde de gang en nieuwsgierig gluurde hij door de spleet.

Hij zag een donkere kamer, slechts verlicht door één enkele kaars, een rode, vastgekleefd op een mensenschedel die op een tafel midden in de kamer lag. Aan de tafel zat een zwaargebouwde man, geheel in het zwart, met een gezicht zo lijkbleek alsof het met kalk was ingesmeerd. Een zwart verband bedekte zijn linkeroog. Vóór hem op tafel lag een dik, in leer gebonden boek aan een ketting. Hij las.

Plotseling keek hij op. Zou hij Krabat door de spleet hebben

ontdekt? Zijn blik ging de jongen door merg en been. Zijn oog kriebelde, begon te tranen en maakte alles in de kamer wazig.

Krabat wreef zijn ogen uit en voelde ineens een ijskoude hand op zijn linkerschouder – de hand greep hem van achteren beet, de kou drong door zijn jas heen. Tegelijkertijd zei een hese stem: ‘Zo, zo, daar ben je dus!’

Krabat kromp in elkaar. Die stem kende hij. Toen hij zich omdraaide stond de man tegenover hem – jawel, de man met de oogklep. Hoe kwam die hier nu opeens? Hij was toch niet door de deur gegaan? Bij het licht van een kandelaar die hij droeg bekeek hij Krabat zwijgend van top tot teen. Hij schoof zijn kin naar voren en zei: ‘Ik ben de meester. Je kan leerjongen bij me worden, ik heb er net één nodig. Dat wil je toch?’

‘Jawel,’ hoorde Krabat zichzelf zeggen. Zijn stem klonk wel heel vreemd, alsof hij eigenlijk niet van hem was.

‘Wat wil je leren? Het molenaarsvak, of ook al het andere?’

‘Ook al het andere,’ zei Krabat.

De molenaar stak hem zijn linkerhand toe.

‘Akkoord!’

Op het moment van de handslag steeg een dof gerommel op in het gebouw; het leek uit het diepst van de aarde te komen. De vloer bewoog, de muren trilden, balken en deurposten sidderden.

Krabat gaf een gil en wilde weglopen, wég, hiervandaan! Maar de molenaar versperde hem de weg. Hij zette zijn handen als een trechter voor de mond en schreeuwde: ‘De molen maalt weer!’

2 Elf plus één

De molenaar gaf te kennen dat Krabat met hem mee moest gaan. Zwijgend lichtte hij hem voor, een smalle houten trap op, naar de zolder waar de leerjongens sliepen. Krabat zag daar bij het schijnsel van de lantaren twaalf lage britsen met strozakken, zes aan de ene kant van het middenpad, zes aan de andere; naast elke brits stonden een kastje en een houten krukje. Op de strozakken lagen elf verkreukelde dekens, in het middenpad een paar omgevallen krukjes en ook slingerden hier en daar hemden en sokken. Alles wees erop dat de jongens overhaast uit bed waren gehaald om aan het werk te gaan. Eén slaappleaats was onaangeroerd. De molenaar wees naar een bundeltje kleren op het voeteneind. ‘Dat zijn je spullen!’ Toen draaide hij zich om en verdween, mét de lantaren.

En daar stond Krabat dan, alleen, in het donker. Langzaam begon hij zich uit te kleden. Toen hij zijn muts afdeed voelde hij de strokrans: ach ja, dat was waar ook – gisteren was hij nog één van de drie koningen. Gisteren – wat leek dat nu lang geleden. Ook de zolder weergalmde van het gestamp en gerommel van de molen. Nog een geluk dat Krabat zo moe was als een hond: hij lag nauwelijks of hij sliep al – en hij sliep als een blok tot een lichtstraal hem wekte.

Krabat kwam wat overeind en versteende van schrik. Elf witte gestalten stonden bij zijn bed en keken bij het licht van een stallantaren op hem neer; elf witte figuren met witte handen en witte gezichten.

‘Wie zijn jullie?’ vroeg hij angstig.

‘Wij zijn wat jij gaat worden,’ zei een van de spoken. ‘Maar we zullen je niets doen,’ voegde een tweede eraan toe. ‘We zijn gewoon molenaarsleerlingen.’

‘Zijn jullie met z’n elfen?’

‘Jij bent de twaalfde. Hoe heet je eigenlijk?’

‘Krabat. En jullie?’

‘Ik ben Tonda, de meesterknecht. Dit is Michal, en hier heb je Merten en Juro...’

Tonda noemde alle namen op en vond toen dat het mooi geweest was voor die dag. ‘Slaap maar weer door, Krabat; je zult al je krachten nodig hebben hier op de molen.’

De jongens kropen in hun bedden, de laatste blies de lantaarn uit – goedenacht! – en algauw snurkten ze allemaal.

Aan het ontbijt verzamelden de jongens zich in het verblijf. Met hun twaalven zaten ze om een lange houten tafel. Er was dikke havermoutpap; vier jongens aten telkens samen uit één schaal. Krabat rammelde en viel dan ook aan als een hongerige hond. Als het eten ’s middags en ’s avonds net zo prima zou zijn als dit ontbijt, was het leven op de molen nog wel uit te houden, dacht hij.

Tonda, de meesterknecht, was een indrukwekkende kerel met dik, grijs haar, maar naar zijn gezicht te oordelen kon hij nog geen dertig zijn. Er ging een diepe ernst van Tonda uit; dat lag, om precies te zijn, aan zijn ogen. Krabat had vanaf de eerste dag het gevoel dat hij hem kon vertrouwen; zijn rust, en de vriendelijke manier waarop Tonda hem behandelde, maakten dat Krabat zich tot hem aangetrokken voelde.

‘Hebben we je vannacht niet te veel laten schrikken?’ vroeg Tonda.

‘Viel wel mee,’ zei Krabat.

Nu hij de ‘spoken’ zo bij daglicht bekeek, zagen ze eruit als duizenden andere jongens. Ze spraken allemaal het Wendische dialect en waren een paar jaar ouder dan Krabat. Als ze naar hem keken, las hij iets van medelijden in hun ogen; tenminste, dat dacht hij en het verbaasde hem enigszins, maar hij stond er verder niet bij stil.

Wat hem wél bleef bezighouden was de kleding die hij op zijn bed had gevonden toen hij kwam: het waren weliswaar gedragen spullen, maar ze zaten hem als gegoten. Hij vroeg de jongens waar ze die kleren vandaan hadden en van wie ze vroeger waren geweest, maar nauwelijks had hij die vraag gesteld of de jongens lieten hun lefels zakken en keken hem treurig aan.

‘Heb ik iets stoms gevraagd?’ vroeg Krabat.

‘Nee, welnee,’ zei Tonda. ‘Die spullen – eh – die waren van je voorganger.’

‘Nou, en?’ vroeg Krabat verder. ‘Waarom is die er dan niet meer? Was-ie soms volleerd?’

‘Ja, zo kun je het wel stellen – hij was... volleerd,’ zei Tonda.

Op dat moment vloog de deur open en de molenaar kwam binnen. Hij was kennelijk boos; de jongens doken in elkaar.

‘Geen geklets hier!’ snauwde hij, en naar Krabat kijkend voegde hij er bars aan toe: ‘Praatjes vullen geen gaatjes! Zeg es na!’

Krabat hakkelde: ‘Praatjes vullen geen gaatjes...’

‘Knoop ’t in je oren!’ en de molenaar ging de kamer weer uit – pats! viel de deur achter hem dicht.

De jongens aten weer door, maar Krabat had ineens geen honger meer. Zonder dat iemand op hem lette, zat hij radeloos naar de tafel te staren. Of zag toch iemand het? Toen hij opkeek, ving hij Tonda’s blik, zijn knikje; bijna onmerkbaar – maar Krabat was er blij mee. Het was goed in deze molen een vriend te hebben, dat voelde hij wel.

Na het ontbijt gingen de jongens aan het werk. Krabat liep mee naar buiten, waar de molenaar hem wenkte: ‘Kom jij maar eens mee.’ De zon scheen, het was windstil en koud, de bomen waren berijpt. De molenaar nam hem mee naar de achterkant van de molen, waar hij een deur in de muur opende.

Samen betraden ze de meelkamer, een laag vertrek met twee

kleine raampjes die ondoorzichtig waren door het stuivende meel. Ook op de vloer lag meel, het kleefde aan de muren en lag vingerdik op de eikenhouten weegschaalbalk die van de zoldering hing.

‘Schoonmaken!’ zei de molenaar en wees op een bezem naast de deur. Toen liet hij Krabat aan zijn lot over en ging weg.

Krabat ging aan de slag, maar al na een paar vegen met de bezem stond hij in een dikke wolk van meel.

Dat lukt nooit zo, peinsde hij. Zodra ik achter klaar ben, ligt vóór alles weer onder. Ik doe een raam open.

Maar de ramen zaten aan de buitenkant dichtgespijkerd en de deur was op slot. Hij rammelde eraan en sloeg er zijn vuisten op kapot – het gaf allemaal niets. Hij zat opgesloten.

Krabat voelde zich nat worden van het zweet. Meel plakte in zijn haar en tussen zijn wimpers, meel kriebelde in zijn neus en schuurde in zijn nek. Het was als een boze droom waar geen einde aan kwam; fijn meel en nog eens meel in dichte slierten, als nevel, als een sneeuwjacht. Krabat kon nauwelijks meer ademen; hij bonsde met zijn voorhoofd tegen een bint en werd duizelig. Zou hij het opgeven? Maar wat zou de meester zeggen als hij de bezem gewoon zou wegzetten? Krabat wilde het niet bij hem verbruiken, vooral niet vanwege het goede eten. Hij dwong zichzelf verder te vegen: van voor naar achter en van achter naar voor, zonder onderbreking, uur na uur. Tot eindelijk, na een halve eeuwigheid, er iemand kwam en de deur openrukte: Tonda. ‘Kom eruit!’ riep hij. ‘Middageten!’

Dat liet de jongen zich geen tweemaal zeggen. Hij tuimelde naar buiten en haalde hijgend de frisse lucht in. De meesterknecht wierp een blik in het meelhok en zei schouderophalend: ‘Laat maar, Krabat – in het begin gaat het iedereen zo.’ Hij mompelde een paar onverstaanbare woorden en schreef met de hand iets in de lucht.

Toen verhief zich het meelstof in de kamer alsof uit alle reten en spleten wind woei. Een witte rookpluim vloog de deur uit, over Krabats hoofd naar het bos toe.

Het meelhok was leeggeveegd, schoon tot het laatste stofje.

‘Hoe doe je dat?’ vroeg de jongen met grote ogen van verbazing. Tonda bleef het antwoord schuldig.

‘Laten we naar binnen gaan, Krabat; de soep wordt koud!’

3 Geen licht baantje

Nu brak er voor Krabat een zware tijd aan. De molenaar spoorde hem onbarmhartig aan tot het zwaarste werk dat er te doen was. ‘Krabat, waar zit je? Schiet op, breng deze zakken graan naar de zolder!’ – of: ‘Krabat, kom hier! Zie je dat graan op de vliering bij de stortkoker? Omscheppen, maar behoorlijk van onder af aan werken, zodat het niet gaat ontkiemen!’ – of: ‘Dat meel dat jij gisteren hebt gezeefd zit verdorie nog vol spelt! Na het eten doe je het over en je gaat niet naar bed eer het piekfijn in orde is!’

De molen bij het Koselmoeras maalde dag in, dag uit, zowel op werkdagen als op zondag, van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat. Alleen vrijdags eindigden de jongens iets eerder en zaterdag begonnen ze twee uur later.

Als Krabat geen graan aansleepte of meel zeefde, moest hij houthakken, sneeuwruimen, water dragen voor de keuken, de paarden roskammen, mest uit de koestal ruimen – kortom, er was voor hem altijd wel het een of andere karwei te vinden, en als hij ’s avonds eindelijk op zijn strozak tuimelde was hij compleet geradbraakt. Hij kon bijna niet meer zitten, zijn schouders waren dóór en hij had ondraaglijke pijn in armen en benen.

Hij bewonderde de andere jongens. Hun leek het zware werk op de molen niet te deren; niemand was ooit moe, niemand klaagde, zweette of raakte buiten adem.

Op een ochtend was Krabat bezig het pad naar de bron sneeuwvrij te maken. Die nacht had het onafgebroken gesneeuwd en de wind had alles dichtgestoven. Krabat beet zijn tanden op elkaar, want bij elke schep die hij opzijwierp voelde hij een stekende pijn in zijn heupen.

Tonda kwam naar buiten. Hij keek rond of niemand hem

bespiedde en legde toen zijn hand op Krabats schouder: ‘Hou vol, Krabat.’

Nieuwe kracht leek uit Tonda in Krabat te stromen. Weg was de pijn; hij greep de schep en zou er weer met koortsachtige ijver op losgegaan zijn als Tonda hem niet had tegengehouden.

‘Laat de molenaar niets merken!’ fluisterde hij. ‘En Lyschko ook niet!’

Lyschko, een lange, broodmagere slungel, met een spits neusje en bovendien nog scheel, had Krabat al vanaf de eerste dag niet erg aangestaan. Het was zo’n echte snuffelaar; een spion, een gluurder. Voor hem was je nergens veilig.

‘Gesnapt,’ fluisterde Krabat en deed verder alsof het sneeuwruimen hem ontzettend veel moeite kostte.

Al heel gauw verscheen (puur toevallig, natuurlijk) Lyschko.

‘Ha, die Krabat. Lekker bezig, joh?’

‘Hartstikke fijn hoor,’ gromde Krabat terug. ‘Net zo lekker als kippenstront.’

In het vervolg kwam Tonda vaak naar Krabat toe en legde hem in ’t geheim de hand op. Dan voelde de jongen dat hij nieuwe kracht kreeg. Het werk, hoe zwaar ook, leek weer wat makkelijker. De molenaar en Lyschko merkten er niets van, de andere jongens evenmin. Michal en Merten niet, de twee neven, de een al even beresterk en goedig als de andere; Andrusch niet, de spotvogel met zijn pokdalige gezicht; Hanzo niet, bijgenaamd ‘de stier’, om zijn stierennek en kortgeknipte haar; Petar niet, die in zijn vrije tijd houten lepels uitsneed; Staschko niet, de duizendkunstenaar, snel als een wezel en handig als het kleine aapje dat Krabat jaren geleden eens op de markt in Königswartha had bewonderd. Kito niet, altijd met een gezicht als een oorwurm; noch Kubo, stil en zwijgzaam, van wie niemand ooit iets merkte – en vanzelfsprekend merkte domme Juro al helemaal niets.

Juro was stevig gebouwd, met korte beentjes en een breed,

plat, sproetig vollemaansgezicht. Behalve Tonda werkte hij het langst op de molen. Voor het molenaarsvak was hij niet geschikt omdat, zoals Andrusch spottend zei, ‘hij te stom was om meel en klei uit elkaar te houden’. Het was een wonder dat hij niet allang in het maalwerk was gevallen en tussen de stenen was vermorzeld; hier kon je met recht spreken van ‘stom geluk’.

Juro was deze plagerijen allang gewend. Geduldig liet hij zich het gepest van Andrusch aanleunen en zonder tegenspraak trok hij zijn hoofd tussen zijn schouders als Kito hem om de een of andere onnozele reden dreigde een klap te geven. Als een van de jongens hem een loer draaide (en dat gebeurde nogal eens) liet hij het grijnzend over zich heen gaan, alsof hij dacht: Ik snap niet wat jullie mankeert. Iedereen weet toch dat ik die stomme Juro ben.

Maar voor huishoudelijk werk was hij volstrekt niet te dom. Iemand moest het toch doen, dus vond iedereen het allang best dat Juro het op zich nam: koken, afwassen, brood bakken, stoken, vloeren schrobben, stof afnemen, wassen, strijken – alles wat er in huis of in de keuken te doen was. Bovendien had hij ook nog de zorg voor de kippen, de ganzen en de varkens.

Het was Krabat een raadsel hoe Juro kans zag met al zijn werk klaar te komen, maar de andere jongens leken het heel gewoon te vinden en door de molenaar werd Juro als een hond behandeld. Dat was volgens Krabat al helemaal niet zoals het moest. Op een keer – hij had Juro een vracht hout voor de keuken gebracht en als dank stopte Juro hem (overigens niet voor ’t eerst) een stuk worst toe – sprak hij er Juro openhartig over aan.

‘Ik snap niet waarom jij zomaar alles over je kant laat gaan,’ zei Krabat.

‘Hoezo?’ vroeg Juro verbaasd.

‘Nou zeg, de molenaar behandelt je schandalig en de jongens plagen je de hele tijd,’ zei Krabat.

‘Tonda niet,’ zei Juro, ‘en jij trouwens ook niet.’

‘Nou én!’ foeterde Krabat. ‘Als ik jou was – ik zou me wel verdedigen, hoor, ik zou ’t niet nemen. Niet van Kito en niet van Andrusch – van niemand niet!’

‘Hm,’ vond Juro en krabde zijn nek maar eens. ‘Dat zou jou misschien lukken, Krabat, maar wat wil je, ik ben nou eenmaal een sukkel.’

‘Loop dan weg!’ riep Krabat. ‘Gewoon, ergens heen waar je het beter hebt dan hier.’

‘Weglopen?’ Ineens zag Juro er helemaal niet meer dom uit, hij leek moe en ontgoocheld. ‘Probeer jij maar eens om hier weg te lopen.’

‘Heb ik geen reden voor.’

‘Nee, nog niet,’ zei Juro somber. ‘En ’t is maar te hopen dat dat zo blijft...’

Hij stopte nog een stuk brood in Krabats zak, weerde diens dank af en duwde hem de keuken uit met de domme grijns die iedereen van hem kende.

Krabat bewaarde het brood en de worst tot de avond en na het eten, toen de jongens het zich gemakkelijk maakten in het verblijf, Petar zijn houtsnijwerk te voorschijn haalde en de anderen elkaar verhalen vertelden, glipte hij de kamer uit en klom naar de zolder, waar hij gapend op zijn strozak viel. Hij at zijn brood met worst en al smullend moest hij onwillekeurig weer aan Juro denken en aan hun gesprek in de keuken.

Weglopen, ging het door zijn hoofd. Waarom? Nou ja, het werk valt soms niet mee – zonder Tonda’s hulp zou ik het niet redden. Maar het eten is best en overvloedig, ik heb nu weer een dak boven mijn hoofd en als ik ’s morgens opsta, weet ik zeker dat ’s avonds mijn slaappleats voor me klaarligt, warm, droog en zacht, zonder vlooien of wandluizen. Kan een bedeljongen zoals ik nog meer wensen?

4 Droomwegen

Krabat was al eens eerder in zijn leven weggelopen, namelijk na de dood van zijn ouders, die verleden jaar allebei aan de pokken waren overleden. De dominee had hem toen bij zich in huis genomen om hem, zoals hij het uitdrukte, ‘niet te laten verkommeren’. Overigens: niets dan goeds over de dominee en zijn vrouw. Ze hadden allang een zoon willen hebben. Maar voor iemand als Krabat, uit een armzalige hut, de herdershut van Entrich, was het wel heel moeilijk om zich in de pastorie thuis te voelen. Van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat ‘zoet zijn’, niet vloeken of schelden, witte overhemden dragen, je nek wassen, je haar kammen, nooit op blote voeten lopen, schone handen, schone nagels – en dan ook nog de hele tijd netjes spreken, vooral niet plat!

Krabat had twee weken lang zijn uiterste best gedaan, maar toen was hij weggelopen en was met de bedeljongens meegegaan.

Het leek dus niet uitgesloten dat hij het op de molen ook niet eeuwig zou uithouden. Maar, besloot hij, zijn lippen nog afluikend na zijn lekkere hapje, en al half in slaap, als ik hier wegga moet het toch wel eerst zomer zijn. Eer de weien bloeien, het koren stuift en vis opspringt in de vijver, krijgt niemand me hier vandaan...

Het is zomer. De weien staan in bloei, het koren stuift en in de vijver springen de vissen. Krabat heeft ruzie gehad met de molenaar: in plaats van zakken te sjouwen is hij in het gras gaan liggen slapen. De molenaar heeft hem ontdekt en hem met zijn stok geslagen: ‘Dat zal ik je inpeperen, luiwammes, midden op de dag tukjes doen!’

Moet Krabat dat slikken?

Als het winter geweest was en de ijzige wind over de velden sneed, dan had hij zich koest moeten houden. De meester was blijkbaar vergeten dat het nu zomer was.

Krabats besluit staat vast: hij blijft geen dag langer meer op de molen. Hij sluipt het huis in, haalt zijn jas en zijn muts van de zolder en glipt weg. Niemand die hem ziet gaan. De molenaar zit op zijn kamer, met doeken voor het raam vanwege de hitte; de jongens zijn aan het werk op de zolder en de maalgang, zelfs Lyschko heeft geen tijd voor Krabat. En toch heeft hij het gevoel stilletjes bespied te worden. Omkijkend ziet hij op het dak van de houtschuur iemand naar hem staren: een magere zwarte kater – die hoort hier niet thuis – en hij heeft maar één oog. Krabat bukt zich naar een steen om hem weg te jagen; dan rent hij, beschermt door wilgenbosjes, naar de vijver.

Toevallig ziet hij dicht bij de oever een grote karper roerloos in het water staan. Met één glazig oog staart hij Krabat aan. De jongen begint zich uiterst ongemakkelijk te voelen. Weer pakt hij een steen om de karper te verjagen en dat lukt: het dier duikt dieper het groenige water in.

Krabat loopt langs het water tot de plek die ze ‘de woestenij’ noemen. Daar blijft hij even stilstaan bij het graf van Tonda. Vaag herinnert hij zich dat ze op een winterdag hun vriend hier moesten begraven. Hij denkt aan de overledene en plotseling (zijn hart stokt, zó schrikt hij) hoort hij een hees gekras. Op een aardkluit in een vore aan de rand van de woestenij zit een dikke raaf naar hem te kijken. Huiverend ziet de jongen dat ook de raaf maar één oog heeft – het linkeroog ontbreekt.

Nu weet Krabat wel hoe laat het is. Hij aarzelt niet langer maar rent ervandoor zo hard zijn benen hem kunnen dragen, stroomopwaarts langs het water.

Ten slotte wordt hij wel gedwongen even stil te staan, omdat hij totaal buiten adem is. Een adder slingert door de heide, richt zich sissend op en kijkt naar hem. Hij heeft maar één oog... En die vos daar in de struiken – die naar Krabat gluurt – heeft er ook maar één...

Krabat rent en rust, rent en rust, en tegen de avond bereikt hij de oorsprong van de rivier de Kosel. Daar, in het open veld, hoopt hij buiten het bereik van de molenaar te zijn. Even steekt hij zijn handen in het water, maakt zijn gezicht nat, stopt zijn hemd weer in zijn broek (het hing eruit door het harde lopen), trekt zijn riem steviger aan, doet een paar stappen en schrikt: in plaats van de uitgestrekte heide die hij had verwacht, staat hij op een open plek in het bos. En daar, in het vriendelijke licht van de laatste zonnestralen, staat de molen.

De molenaar wacht hem op in de open deur. ‘Wel, wel, daar hebben we Krabat,’ zegt hij spottend. ‘Ik wou je net laten zoeken.’

Krabat is woedend en begrijpt er niets van.

De volgende morgen probeert hij het opnieuw, nu in alle vroegte, voor dag en dauw, en in de tegenovergestelde richting, het bos uit. Hij komt door velden en weien, door dorpen en gehuchten, hij springt over beken, waadt door moerassen, zonder ooit te rusten. Hij let niet op eventuele raven, adders of vossen; hij kijkt niet naar vissen, katten of kippen. Eén- of twee-ogig, blind voor mijn part, denkt hij, deze keer laat ik me niet bang maken!

En ondanks dat alles staat hij aan het eind van die lange dag wéér voor de molen aan het Koselmoeras.

Nu wordt hij opgewacht door de leerjongens: Lyschko geeft hem een preek en de anderen staan er zwijgend bij. Medelijdend, eigenlijk. Krabat is de wanhoop nabij. Ergens

beseft hij dat hij het beter kan opgeven, maar hij wil niet toegeven, hij probeert het dus nogmaals, diezelfde nacht.

Het ontsnappen op zichzelf is geen kunst. Nu proberen steeds de Poolster te volgen!

Het doet hem niets of hij struikelt en builen en schrammen oploopt. De hoofdzaak is dat niemand hem ziet of behekst...

Ergens in zijn buurt schreeuwt een steenuil; een uil vliegt langs hem heen; en even later onderscheidt hij bij het flauwe schijnsel van de sterren een oude oehoe die bijna binnen handbereik op een tak naar hem zit te kijken; met zijn rechteroog, want het linkeroog ontbreekt...

Krabat rent verder, hij valt over boomwortels en tuimelt voorover in een beek.

Eigenlijk is hij niet eens verbaasd als hij bij het aanbrenken van de dag opnieuw voor de molen blijkt te staan. Op dit uur is daar alles nog stil, alleen Juro rammelt in de keuken en hannest bij het fornuis. Als Krabat dat hoort gaat hij erheen.

‘Je had gelijk, Juro. Hier kom je niet weg...’

Juro geeft hem te drinken en zegt: ‘Was je eerst maar eens, joh.’ Hij helpt hem bij het uittrekken van zijn natte, met bloed en aarde besmeurde hemd, zet een kom water klaar en zegt dan ernstig en zonder zijn gewone domme grijs: ‘Op je eentje heb je het niet klaargespeeld, maar misschien lukt het met z’n tweeën. Zullen we het de volgende keer samen proberen?’

Krabat werd wakker van de jongens, die stommelend de trap opkwamen om naar bed te gaan. Hij proefde de worstsmaak nog, dus erg lang kon hij niet geslapen hebben, maar het leek alsof hij zeker twee dagen en nachten had doorgemaakt.